

Máhđuláš droonihke

Maht tun tooimah, jis finnih varâtiädättäs droonihkeest tâi kaavnah koččâm drooni?

Virgeomâhááh pyehtih adelid varâtiädättäs, jis tile uhked jiegâ, tiervâsvuođâ tâi merhâšittee omâduv. Varâtiädättäs droonihkeest adeluvoo vijdes kuávlun, tondiet ko vaigâd munedistiđ, maht jotelis droonih lihâdeh. Droonih pyehtih lede mangâ, já toh sâttih lede vijdes kuávlust.

Virgeomâhááh árvušteleh ovttuu uuhkij máhđulášvuođâ ton tiäđu vuáđuld, mii lii finnimnáál. Varâtiädättäs vuáđuduvá taan uhkeárvuštâlmân. Vaarâ lii talle tuođâlâš. Munedisthánáávuođâ tiet aalmug kalga váruttiđ muuneeld, vâi juáhâš kiergân sirduđ siisâ.

Nuávdit virgeomâháái ravvuid já sirduu siisâ. Virgeomâhááh avžuutteh droonihketiileest suoijiidättâđ siisâ rakânâssáid, tondiet ko olgon jotteem ij lah veltihánnáá torvolâš. Máhđulijn pávkânâsâin sâttih šoddâđ tedâ- já čiegávaiguttâsah, já talle rakânâsâi siisâ suoijiidättâm lii eromâš tehâlâš. Koččâmuš lii juáhâhá jieijâs torvolášvuođâst. Suoijiidättâmäigi lii távjá uánihâš, tuođánálásávt tuše mottoom tiijme. Virgeomâhááh pyehtih adelid lase ravvuid já täärhib tiäđuid tiileest monnii ääigi keččin.

Jis tun finnih varâtiädättäs máhđulávt varâlii droonist, te tooimâ návt:

Sirduu siisâ.

Jis tun lah siste,

- piso siste, meddâl laasâi já uuvsaí aldasiñ.
 - Siste lii pyeri orroođ rakânâsâi koskáoosiñ taggaar visteest, mast láá noonâ seeinih.

Jis tun lah jotteemniävust,

- vyełgi meddâl jotteemniävust já moonâ rakânâs siisâ.
 - Jotteemniävu vyeijee västid tast, et orostittum jotteemniävvu ij häittid larmâdemvuájániđ.

Jis tun jieh peesâ mongin rakânâs siisâ,

- uusâ nuuvt suáijáás saje ko máhđulâš, kost lah seeiniñ tâi eres estui syejeest.
 - Jis tun lah meecist já aaicah drooni, te suoijiidâđ máhđulášvuođâi mielđ eennâmase vuoluubel, ovdâmerkkân aijui tâi roogán.

Olgon jotteem varâtiädättäsâst mainâšum kuávlust sâttá lede varâlâš, nuuvtpa lii tehâlâš velttiđ olgon jotteem já suoijiidättâđ siisâ. Varâtiädättäs lii vyeimist nuuvt uánihâá ko máhđulâš, vâi tast šaddee hááituh ohtsâškoodán pisol nuuvt uccen ko máhđulâš.

Jis tun poorgah ohtsâškode tááhust kriittisii pargoost já tun koolgah sirduđ paargon, te nuávdit jieijâđ pargoadeleijee ravvuid já orniistâlmijđ. Čielgii jieijâđ pargoadeleijest, et moin naaliñ tuu pargosaajeest kalga toimâđ varâtile ääigi.

Virgeomâhâš tieheet varâtiädättâssáin, ko vaarâ lii lappâd

Ko vaarâ lii lappâd, te tast tiedettuvoo siämmái oolij mielđ ko varâtiädättâs lii aalgâst adelum. Varâtiädättâs almostittoo 112 Suomi -heiviittâsâst, radiost, tekstâ-tv sijnđoin 112 sehe táárđu mielđ televisiost. Varâtiädättâs almostittoo toi lasseen ovdâmerkkân Yle-heiviittâsâst, viermisijnđoin 112.fi, pelastustoimi.fi, yle.fi já Etikuávdášlájádâs Facebook-sijnđoin.

Jis vaarâst lii almottum suáittimáin aalmuglarmádeijeiguin almolii varâmeerhâ, te tast maŋa ko vaarâ lii lappâd, te adeluvoo miinut kukkosâš täsivis vaarâ lappâd -jienâmerkkâ.

Maht mun tooimâm, jis kaavnâm koččâm drooni?

Jis tun kaavnah enâmist epidum drooni tâi ton oosijđ, te **toimâ siämmáanáál ko kavnáččih máhđulii pávkkánâs.**

- **Ele moonâ alda tâi kuoskâ droonin.** Tot puáhtá leđe vahadum já sáttá pávkittiđ älkkeht. Sirduu torvolii määđhi (ucemustáá 150 meetter) kiäččân.
- **Suáiti 112** já almoot ääšist etikuávdázân. Västid etikuávdáškocee koččâmuššáid já tooimâ finnejum ravvui miäldásávt.
- **Váárut ulmuid, kiäh máhđulávt láá aldasijn.** Viigâ estid, et kihheen ij peesâ tiingâ alda.
- **Ele jyevi jieijâd saje tâi kove droonist** sosiallii mediast.

Maht mun tooimâm, jis uáinám tâi kuulâm drooni?

- Veikkâ virgálâš váruttâs ij liččii adelum, te lii pyeri áruštállâđ tile já **nuávdittiđ várugâsvuođâ.**
- Ele aldan drooni eleđe keččâl čielgiđ ton algávuáđu jieš. Čuávu tile torvolii määđhi (ucemustáá 150 meetter) keččîn.
- Suoijiidât siisâ eromášávt talle, jis tuu aiccâm drooni oro epistáđisin tâi kirdá vyeligâsâst.
- Veelti ávus kuávluid drooni aldasijn. Suoijiidât enâduvâst máhđulášvuođái mielđ eennâmase vuoluubel.
- Ko tun lah torvolii saajeest, te **čuávu virgeomâhái viestâdem.**
- **Suáiti etinumerân 112, jis**
 - aaicah drooni kuávluin, kost kirdettem lii kieldum
 - drooni kirdá tehálii čuosáttuv alda, tego: vyeimilájádâs, kirdemkieddi, haammân, čäciputestemlájádâs, stuorrâ tiätujotolâh- tâi virgeomâhâškuávdáš
 - kaavnah enâmân koččâm drooni.
- **Ele suáiti etinumerân kojádállâm tâi tiäđustállâm tiet.**

Rahttâttâm droonitiilijđ

Maht tun puávtáh rahttâttâđ muuneeld?

Varâtilálášvuođah tábáhtuveh jotelávt, já nuuvtpa kalga tiettiđ, maht tiileest kalga toimâđ. Vâi tuu aldaáš ulmuuh mátáččii toimâđ, te vuáváá jieijâd perruin, huolhijguin já eres aldaáš ulmuiguin muuneeld, maht jieškote-uv varâtiilijn kalga toimâđ.

Ane huolâ tast, et jieijâs já tuu aldaáš ulmui mätkipuhelimáid lii lyedejum 112 Suomi -heiviittâs. Addel love puoh heiviittâs táttum tiäđoid, vâi finniih varâtiädättâs, ko lah varâviđdoduvâst. Leehâ heiviittâs merikoskâsávt já peivid heiviittâs uđđâsumos versio.

Lasetiäđuđ 112 Suomi -heiviittâsâst:

<https://112.fi/112-suomi>

Čielgii jieijâd pargoadeleijein, et maht tuu pargosaajeest kalga toimâđ varâtiileest.

Rakânâs omâsteijee já haldâšeijee sehe tooimâhárjutteijee rahttâtâm

Aassâmrakânâsâi lasseen oppâlájádâsâin, tipšomlájádâsâin já eres almos rakânâsâin já jyehi pargosaajeest kalga vuávâđ, et maht čuosâttuvâst kalga rahttâtâđ varâtilán já maht talle kolgâččij toimâđ.

Jiešráđálii rahttâtâm kenigâsvuodah kyeskih puoh rakânâssáid já tooimâhárjutteijeid, veikkâ piäluštemvuávám rähtimkenigâsvuotâ ij kuuskâ puoh rakânâssáid.

Piäluštemvuávámkenigâs čuosâttuvâin toimâmmaalij vuávám jieškote-uvlágán varâtilij várás lii uási piäluštemvuávámist (Piäluštemlaahâ 379/2011, 15 §).

14 § Jiešráđalâš rahttâtâm

Rakânâs omâsteijee já haldâšeijee sehe tooimâhárjutteijee kalga jieijâs peeleeest

1. estâlid tullâpuáluí cökkânem já eres varâtilij šoddâm;
2. rahttâtâđ ulmui, omâduv já pirrâs suoijiimân varâtilij ääigi;
3. rahttâtâđ tullâpuáluí časkâdmân já eres tagaráid piäluštemtoimáid, maid toh jiešráđalávt áppádiččii porgâđ;
4. riemmâđ toimáid olgos vyelgim turviimân tullâpuáluin já eres varâtilijn sehe toimáid piäluštemtoimâ älkkeebin toohâm várás (Piäluštemlaahâ 379/2011)